

Sæt litteraturen på spil som litteratur

Bibliotekarisk og litterær skønlitteraturformidling mellem tekst og læser

Af Caroline Enghoff og Søren Rafn

Abstract

Formålet er at komme med et nyskabende – og potentielt debatskabende – bud på en bibliotekarisk og litterær tilgang til skønlitteraturformidling. Med en diskursanalytisk tilgang undersøges den nuværende holdning til og praksis inden for materialevalg, samt den nuværende skønlitteraturformidling. Dette gøres på baggrund af central litteratur om disse emner samt to interviews med bibliotekarer fra Horsens og Vejle biblioteker. Et hovedresultat er, at der hersker en kompromisfuld og pragmatisk materialevalgs-holdning, en såkaldt ekspanderende diskurs, og at dette præger formidlingen. Det nuværende formidlingsbegreb kan karakteriseres som diffust og ledsages af et sammenblandet syn på brugeren som klient, borger og kunde. Med afsæt i disse analyser lanceres et radikalt bud på et litterært formidlingsbegreb, hvor brugeren opfattes som læser, og hvor forholdet mellem læser og tekst er i fokus, ligesom der gives konkrete bud på, hvordan begrebet kan udmønte sig i praksis

Caroline Enghoff er stud.mag. ved Københavns Universitet. carolineengho20@hotmail.com
Søren Rafn er stud.mag. ved Københavns Universitet. rafnsoren@gmail.com

Indledning

Den bibliotekariske skønlitteraturformidling savner et litterært fokus – og i det hele taget bare et fokus. Der er ingen tvivl om, at mange biblioteker, som en konsekvens af de i en årrække støt faldende bogudlånstal, har formidling på dagsordenen, hvilket f.eks. formidlingsprojekterne under kampagnen *Lån og Læs*¹ vidner om. Men det er vanskeligt at få øje på en nævneværdig *diskussion* om bibliotekarisk skønlitteraturformidling, endsige biblioteksfaglige betragtninger over *formidling som begreb*, skønt formidling hyppigt nævnes når talen falder på fremtidens bibliotek.

Vi lancerer i det følgende et litterært, bibliotekarisk skønlitteraturformidlingsbegreb og kommer med konkrete ideer til en litterær formidlingspraksis – særligt med det fysiske bibliotek for øje.

Udgangspunktet tages i bibliotekernes nuværende materialevalg og formidling, der dels karakteriseres på baggrund af litteratur samt i forvejen eksisterende statistiske undersøgelser, og dels på baggrund af interviews med en bibliotekar fra henholdsvis Horsens og Vejle bibliotek (Enghoff & Rafn², 2006, bilag A & B). På et diskursanalytisk grundlag underbygges ovennævnte påstand om, at den nuværende formidling mangler et fokus, og det konkluderes ydermere, at dette hænger sammen med det klassiske problemområde: folkebibliotekernes skønlitterære materialevalg. Med diskursanalytiske værktøjer tydeliggøres det, at materialevalget er et udkrænget debateme,

som det er nytteløst at genoplive for indeværende. Den logiske konsekvens heraf er et radikalt fokus-skifte fra materialevalg til formidling. Argumentet for overhovedet at inddrage materialevalget i en artikel om formidling er, at man hidtil ikke har formået at løsrive skønlitteraturformidlingen fra materialevalgsspørgsmålet, hvilket konkluderes på baggrund af karakteristikken af den nuværende skønlitteraturformidling og dens bevæggrunde. En meget vidt-favnende materialevalgsdiskurs går kort sagt hånd i hånd med et diffust og broget formidlingsbegreb.

Det evige problembarn, materialevalg, lægges som følge heraf i graven, og herefter får den oversete lillesøster, formidling, al opmærksomheden med lanceringen af et litterært formidlingsbegreb. Begrebet hviler ganske vist på den eksisterende pragmatiske holdning til materialevalg, men distancerer sig fra enhver talemåde med reminiscenser af den gamle kvalitetsdebat. Spørgsmålet bliver ikke *hvad*, men *hvordan* der formidles – hvilket vi påstår, bibliotekerne bør gøre med et overordnet litterært fokus. Med forholdet mellem læser og tekst som omdrejningspunkt gives der endvidere anvisninger til, hvordan man praktisk, med udgangspunkt i konkrete værker, skaber en formidling, der kan betegnes som bibliotekarisk og nyskabende.

Det skønlitterære materialevalg

Afsættet er et essay af Claus Secher (1995), der tegner et historisk rids og anskuer materialevalgsdebatten som ”styret af overordnede litterære og kulturelle strømninger i tiden” (Secher, 1995, s.153). Et væsentligt nedslag er polemikken omkring tidsskriftet *Biblioteksdebat*, hvis bannerførere sidst i 1960’erne agiterede for et mere genrestemt bogvalg – og dermed en opløsning af bibliotekernes fremherskende moderne og oplysningsbaserede syn på kvalitet. Det er Sechers pointe, at synspunkterne i *Biblioteksdebat* vandt indpas i bibliotekerne, fordi de afspejlede tidens kulturelle skifte fra vertikal dannelseskultur til en mere horisontal kulturopfattelse. Samtidig pointeres det, at dette ikke førte til en opløsning af det traditionelle kvalitetsbegreb, men at kvalitetslitteraturen blev suppleret med det bedste inden for alle genrer. Centralt hos Secher står også nedskæringerne i 1980’erne, der bl.a. resulterede i færre indkøb af den ”smalle” litteratur – og som følge heraf heftige beskyldninger fra litterater og forlæggere, der anklagede bibliotekerne for at svigte kvaliteten. Debatten

førte i 1992 til Anne Lise Japsens *Biblioteket og den gode bog*, der undersøgte forholdet mellem kvalitet og efterspørgselsstyring i bibliotekernes bogvalg (et forhold vi skal vende tilbage til).

Mens Secher giver et historisk rids, perspektiverer Leif Emerek debattens tilgrundliggende forskellige syn på kultur og kvalitet i en artikel fra 1990, der med Ernesto Laclau og Chantal Mouffes (2002) diskurstheori som metodisk forlæg kan udlægges som en diskursanalyse. Væsentlig hos Laclau og Mouffe er idéen om, at al social betydning tildeles sprogligt, og om at man ved at analysere sproglige ytringer fra forskellige aktører i en interessekonflikt kan få indblik i de virkelighedsfortolkninger og dominansforhold, der står bag den samfundsmæssige udvikling. Da alt opfattes som *diskursivt*, kan aktørerne og interessekonflikten være af en hvilken som helst art – også bibliotekarere og materialevalg.

En diskurs udgør en relativ fiksering af betydning og etableres omkring såkaldte nodalpunkter, der fungerer som pejlemærker i den diskursive betydningsdannelse (f.eks. individets frihed i en liberalistisk diskurs). I de diskursive magtkampe forsøger aktører at opnå *hegemoni* – herredømmet over betydningskabelsen inden for et område. Hegemonibestræbelserne er sproglige i den forstand at aktørerne etablerer et nyt ideologisk sprog og en ny virkelighedsforståelse. På den baggrund kan Emereks redegørelse for de tilgrundliggende syn på kultur og kvalitet læses som en diskursanalyse, hvor centrale kulturpolitiske udsagn udlægges som nodalpunkter eller ”kodeord”, som Emerek (1990, s.13) skriver, og hvor hegemoniske bestræbelser indkredses i, hvad vi udleder som en diskursiv kamp mellem et moderne og postmoderne syn på kvalitet. Groft forstået kan man med Emerek tale om en moderne diskurs, der har (enheds)kulturens opdragende effekt på brugeren som demokratisk borger i fokus, og en postmoderne diskurs, hvor brugerbehovenes ”myndighed og legitimitet” (Emerek, 1990, s. 26) står som et pejlemærke – eller om to diskurser med henholdsvis *oplysning* og *oplevelse* som nodalpunkt.

Med hensyn til praktisk bogvalg kan vi i forlængelse heraf tale om en moderne og postmoderne diskurs med de to respektive nodalpunkter: *kvalitet* (traditionelt forstået som litterær kvalitet) og *efterspørgsel*. Det skal her understreges, at Emerek (Ibid., s.11) selv er hegemonisk i sine bestræbelser, idet han argu-

menterer for en ren efterspørgselsorienteret linje ud fra den opfattelse, at den modernistiske epoke står for sin afslutning. Ikke desto mindre stiller vi spørgsmålet ved om denne rene linje modsvarer den generelle materialevalgspolitik i dag. Secher (1995, s.158) betegner den da også som langt mere radikal ”end nogen praksis i det virkelige biblioteksliv”. Dette kan nøje hænge sammen med, at Emerek ikke forsøger at *indoptage* det moderne i sine postmoderne synspunkter – hvilket leder tanken hen på et andet centralt begreb hos Laclau og Mouffe (2002): *Den ekspanderende diskurs*, der baserer sig på den antagelse, at forudsætningen for at opnå politisk magt er, at en diskurs ikke er for ensidig. Bred tilslutning kræver en ”til stadighed ekspanderende diskurs” (Frølund Thomsen, 2005, s.195), der også optager tankegods fra de diskurser, som ønskes tilsidesat. Dette kan ses i forbindelse med Sechers redegørelse for, hvordan den genreorienterede materialevalgsholdning i *Biblioteksdebat* vandt indpas i bibliotekerne, men måtte inkludere den mere modernistiske kvalitetsopfattelse.

Det er vores antagelse at den brede biblioteksfaglige holdning til og praksis inden for bogvalg stadig findes mellem det moderne og postmoderne, mellem kvalitet og efterspørgselsstyring. Dette stemmer overens med, hvad Secher konkluderer i undersøgelsen *Bibliotekerne og lånernes bogvalg* (2000, ss.79-80): at bibliotekerne forener hensynet til kvalitet og efterspørgselsstyring, men at den ”smalle” litteratur har det vanskeligst – en konklusion der er stort set enslydende med Japsens i *Biblioteket og den gode bog* (1992, ss.111-116). Når vi således støtter os til ældre empiriske undersøgelser hænger det nøje sammen med følgende pointe, som bl.a. fremhæves af Henrik Jochumsen og Casper Hvenegaard Rasmussen (2005, s.169), at der har ikke været en nævneværdig kvalitetsdiskussion i relation til bibliotekerne siden debatten vedrørende Japsens bog.

Billedet af en bred, pragmatisk bibliotekarisk materialevalgsholdning står da også rimelig uanfægtet tilbage efter to interviews med bibliotekarer fra Horsens og Vejle biblioteker (Enghoff & Rafn, 2006, bilag A & B). Adspurgt om forholdet mellem kvalitet og efterspørgselsstyring lød svaret fra Vejle Bibliotek, at man forsøger at leve op til begge dele, men at ”markedet” har gjort bogvalget mere efterspørgselsstyret. På Horsens bibliotek forsøger man i høj grad at efterkomme brugerbehovet; de smalle titler skaffes

f.eks. fra centralbiblioteket – men samtidig har man en nedre kvalitetsgrænse.

Vi tør på denne baggrund konkludere, at den bibliotekariske holdning til bogvalg baserer sig på både moderne og postmoderne idealer. Man kan rimeligvis tale om en ekspanderende diskurs, der har indoptaget de væsentligste synspunkter i en tidligere voldsom debat. Dette går tilsyneladende hånd i hånd med et bibliotekarisk ideal om *balance mellem kvalitet og efterspørgselsstyring i bogvalget* (der kan kaldes for diskursens nodalpunkt) – et ideal som bibliotekerne forsøgsvis efterlever i praksis. Her bliver pointen, at selvom den pragmatiske linje kan være oplagt, begrundet og fornuftig, er den ikke med til at føre diskussionen om skønlitteraturen i relation til bibliotekerne meget videre, f.eks. i drøftelsen af fremtidens bibliotek. Her må vi indskyde, at Laclau og Mouffe ikke opfatter *den ekspanderende diskurs* som et positivt begreb, idet konsensuspolitik ikke formår at skabe lidenskab (Hauxner, 1998, s.2). Dermed mere end antyder vi, at det skønlitterære materialevalg er et udkrænget og for indeværende uinteressant problemområde.

Formidlingen af det skønlitterære

Sidst kvalitetsdebatten kortvarigt blussede op skete det med Gyldendals litterære direktør, Johannes Riis’, påstand om, at bibliotekerne overfokuserer på IT og følgelig svigter kvalitetslitteraturen, hvilket førte til meningsudvekslingen med direktør for Danmarks Biblioteksforening Winnie Vitzansky (Hjortshøj, 2005). To ting er værd at hæfte sig ved i relation til den debat: 1) At bogen generelt står stærkt på biblioteket (og at bogen følgelig må profileres, uanset at biblioteket også må markere sig på andre områder). 2) At spørgsmålet om bibliotekernes formidling dukkede op i *forlængelse* af kvalitetsspørgsmålet. Det er vores påstand, at formidlingsspørgsmålet, om end det er et selvstændigt eksisterende problemområde, har været et lille spøgelse i kvalitetsdiskussionen, der typisk er dukket op, når talen f.eks. faldt på den smalle litteraturs svære vilkår, eller når det blev pointeret, at efterspørgsel er noget man *skaber* via en formidlingsindsats (Riis, 1992, s. 197). På denne baggrund finder vi endnu et punkt værd at hæfte sig ved i relation til Riis-debatten: et modsvar fra Biblioteksstyrelsens direktør Jens Thorhauge (2005), der netop distancerer sig fra Riis’ forsøg på at genoplive kvalitetsdebatten: ”Johannes Riis’ klagesang er gammel-

kendt. Han synger den med jævne mellemrum, og den bliver mere og mere kedelig at høre på. Hvis han ville overraske os, skulle han i stedet have glædet sig over, at bibliotekerne slider med litteraturformidling”. Denne ytring gør det interessant at få hold på, hvad det mere nøjagtigt er bibliotekerne slider med.

Først er det dog på sin plads at få hold på nogle teoretiske og praktiske aspekter ved bibliotekarisk skønlitteraturformidling samt at tidsfæste visse generelle formidlingstiltag. Udgangspunktet kan passende tages i et essay af benævnte Thorhauge (1995) fra hans tid på Danmarks Biblioteksskole, hvor han betegner formidleren som en mellemmand med formålet at føre brugere og materialer sammen ud fra det klassiske princip: den rigtige bog til den rigtige låner. Thorhauge foretager den traditionelle skelnen mellem direkte, mundtlig formidling, og indirekte formidling såsom emnelister, forfatterportrætter, opstilling og udstilling. Udskilningen i genrer fremhæves som den typiske opstillingsmåde, men Thorhauge angiver som en ofte fremført indvending, at den kan være med til at fastholde læserne i bestemte læsemønstre. Som et alternativ, der kan føre til opdagelsen af nye sammenhænge, nævnes det tysk udviklede tredelte bibliotek, som udover magasin og udlån rummer et marked, hvor skønlitteraturen udstilles med andre materialetyper omkring et fælles emne.

Bruno Kjær og Anders Ørom (1992, ss.42-43) henviser til det tredelte bibliotek som en inspirationskilde i slutfirserne, men betoner at hovedinspirationen kom fra marketingsverdenen. Mens bibliotekerne i 1970’erne opererede med et kultursociologisk funderet formidlingsbegreb, orienteret mod bestemte brugergrupper (f.eks. kvinder og arbejdere), blev 1980’erne altså præget af strømninger fra reklameverdenen. Filosofien var klar: folkebibliotekerne var indholdsmæssigt gode nok, men udtrykssiden skulle peppes op. Specifikt for skønlitteraturen sidst i 1980’erne gjaldt dog, at bibliotekerne fokuserede på genreopstilling, mens de litterære udstillinger også var baserede på emner. Hertil kom forfatteraftener og lignende arrangementer, hvilket også påpeges af Thorhauge (1995), der fremdrager de såkaldte book-talks.

Det er i forbindelse med 1970’ernes og 1980’ernes henholdsvis kultursociologiske og marketingsbaserede formidlingsbegreb tankevækkende, at Thorhauge i 1990’erne, på baggrund af en artikel af Jofrid Karner

Smidt (1994), opererer med et metodisk orienteret formidlerideal, hvor formidleren er både kritiker, litterat, pædagog, socialantropolog og markedsfører. Det understreges yderligere, at man i konkurrence med andre medier må satse på, hvad skønlitteraturen særligt kan tilbyde læseren: en personlig identifikationsøgende oplevelse.

Flere af de ovenstående aspekter går igen i Vejle og Horsens bibliotekers nuværende formidling (Enghoff & Rafn, 2006, bilag A & B). Den genregrupperede opstilling i Horsens har til formål at gøre brugerne selvhjulpne og at vække appetit. Som et eksempel, også fra Horsens, der kan ses direkte i forlængelse af 1970’ernes kultursociologisk funderede formidling, kan nævnes en udstilling af engelsksproget fantasy specielt møntet på yngre mænd, der ikke hører til bibliotekets hyppigste gæster. Ofte er udstillingerne dog baserede på emner med stor mediebevågenhed, som når man i Vejle arrangerer udstillinger om *Mellemøsten* og *Kanon*. På begge biblioteker laves emneudstillinger på tværs af materialetyper a la markedet i det tredelte bibliotek. Ligeledes arrangerer begge biblioteker forfatteraftener og book-talks. Inspirationen fra marketing kommer meget konkret til udtryk, når man i Horsens sammenligner opstillingen med supermarkedets placering af varer, ligesom bibliotekets samarbejde med boghandlere og forlag om den årlige krimimesse indikerer indflydelsen fra erhvervslivet.

Der er også en klar nytænkning at spore. Begge biblioteker bidrager til bibliotekernes netmagasin om skønlitteratur, Litteratursiden.dk, hvorfra man henter temaer til udstillingerne i det fysiske bibliotek. Det skal yderligere nævnes, at man i Vejle har engageret læserne til at sætte bogmærker med påskrifter som ”Denne her bog fik mig til at grine over hvor dumme mænd kan være” i læste bøger, samt til at komme med et bud på f.eks. kanonlitteratur eller den ultimative kærlighedsroman, mens Horsens Bibliotek i december 2005 udlånte bogposer, kaldet ”six-packs”, med 6 biblioteksmaterialer til mænd. Disse tiltag tyder på en klar påvirkning fra konsulentfirmaet Opening the Book, der med Rachel Van Riel i spidsen har skabt en bølge af nytænkende formidling i England. Konceptet er i de seneste år blevet markedsført i Danmark. Grundideen er begrebet ”læserudvikling” (Van Riel, 2004); læserne skal synliggøres, f.eks. vha. de nævnte bogmærker, fotografier af læsere eller talebobler med læserudtalelser sat

ind i bøgerne. Det gælder om for enhver pris at få bøger til at stikke ud i samlingen. Som en nyskabelse har man f.eks. udlånt bogposer med pulversuppe om vinteren og solcreme om sommeren. Generelt er konceptet præget af et kvalitetsmæssigt fritænkeri. Formidlingsmæssigt gælder alle kneb, bare det ikke virker kedeligt eller formynderisk. Påvirkningen er ikke blot tydelig i Vejle og Horsens, men også på f.eks. Københavns Hovedbibliotek, hvor læseranbefalinger synliggøres i form af plasticflag med påskrifter som ”Hulk Hulk”.

Billedet af biblioteksformidlingen er således mangesidet. Ved at inddrage de norske sociologer Ivar Frønes og Ragnhild Brusdals (2000) idealtyper: borgeren, klienten og kunden, og særligt Hvenegaard Rasmussen og Jochumsens (2006) biblioteksperspektiv på disse, kan vi blotlægge det bevidste eller ubevidste brugersyn bag formidlingen og herved karakterisere den yderligere. Hvenegaard Rasmussen og Jochumsen (2006, s. 45) knytter den formynderiske bibliotekar – og dermed brugeren som en *klient*, der er underlagt bibliotekaren i bestræbelsen på at blive myndig og oplyst *borger* – an til 1960’erne og velfærdsstatens eksplosion i antallet af offentligt ansatte eksperter. Formynderiet lader da også til at være fraværende på Vejle og Horsens biblioteker. Opstillingen i genregupper og bestræbelsen på at gøre brugerne selvhjulpne i Horsens indikerer alene, at brugerens behov opfattes som legitime. Historisk kan dette ses i relation til klientrollens gradvise opløsning efter 1960’erne og forskydningen i opfattelsen af brugeren fra klient til kunde. Samtidig lægger man både i Horsens og Vejle stor vægt på en ennemæssig tilgang til litteraturen. Der kan være forskellige intentioner med en emneudstilling, men man kan påstå at den potentielt appellerer stærkt til *borgeren*, der ønsker at gå i dybden med emner, f.eks. aktuelle samfundsforhold. Tager man Horsens’ strategiske opstilling a la supermarkedets i betragtning, giver det associationer i retning af den tredje idealtipe, *kunden*, der for alvor kom til at dominere brugersynet med markedstankens indpas i den kommunale kulturpolitik i 1980’erne (Ibid., ss.47-48). Kundetænkningen – og bevidstheden om konkurrencen i et ekspanderende oplevelsesmarked – er også tydelig i *Opening the Book* (Jf. Van Riel, 2004), hvor man f.eks. inddrager vinsmagning i formidlingen. Men det gælder netop en kundetænkning, hvor man forsøger at skaffe lånere i kraft af utraditionelle virkemidler – ikke en entydig opfattelse af brugeren

som kunde, idet formidlingens endemål som sagt er udviklingen af læseren. Det er i den forbindelse interessant, at man på Vejle Bibliotek skelner mellem bøger, der formidler sig selv og bøger, der ikke gør (Enghoff & Rafn, 2006, bilag B). Der findes, trods opfattelsen af brugernes behov som legitime, bøger som det er ekstra vigtigt at få folk til at læse. Dette kan tolkes som en reminiscens af en mere klassisk bibliotekarisk opfattelse, hvor brugeren skal føres opad og svagt kan anes i også den gamle klientrolle.

Der tegner sig således et billede af en bibliotekarisk formidling af skønlitteratur, der i praksis henvender sig til flere idealtyper af brugere, især kunden og borgeren. Dette viser et broget eller decideret sammenblandet syn på brugeren (fordi man kan henvende sig til en idealtipe som kunden, men alligevel tænke f.eks. borgeren med) og stiller forskellige bibliotekariske formidlingsidentiteter til skue. Biblioteksformidlingen finder sted mellem oplysning og markedstækning, pr-virksomhed og litterær aktivitet, og det er hermed rimeligt, at Thorhauge (2005) taler om et *slid*, ligesom det er værd at huske på Karner Smidts (1994) formidlerideal: kritiker, litterat, pædagog, socialantropolog og markedsfører. Men vi kan ikke godtage Thorhauges klare antydning af, at bibliotekernes slid hænger sammen med, at man er kommet afgørende videre. Tværtimod harmonerer den mangesidige formidling med bibliotekernes hensyn til både kvalitet og efterspørgsel og kan således anskues i forlængelse af, hvad vi har kaldt for den ekspanderende diskurs i materialevalgsdebatten. Materialevalgsdebattens udvanding kunne logisk have ført til en fornyende formidlingsdiskussion, men det er netop bemærkelsesværdigt, at det ikke diskuteres, hvad biblioteksformidlingens formål og fokus bør være.

En essens af formidling?

Problemstillingen er uløseligt forbundet med en begrebsmæssig uklarhed vedrørende skønlitteraturformidling: ”Enten er det så diffust og så ad hoc praksisrettet et begreb, at det er metodisk uhåndterligt, eller så selvindlysende, at det er unødigt at ræsonnere over”. Udsagnet stammer fra Niels D. Lund (2001, s.8) og henviser til litteraturformidling som litteraturfagligt begreb – ikke til bibliotekspraksis. Lund (2001, ss.7-8) fremfører at kulturformidling, herunder litteraturformidling, er blevet et ”plusord” de seneste år, f.eks. i relation til bibliotekerne, men at begrebet ikke er genstand for nogen teoretisk be-

handling. Dette uddybes med, at det er den almindelige læsers læsning, der ikke bliver sagt noget nyt om, idet formidlingsprocessen mellem forfatter og læser præges af folk på højeste videnskabelige niveau. Formidling er for Lund et spørgsmål om at binde litteraturen ind i en hverdagssammenhæng. Det præciseres, at formidlingen må finde sted i det civile samfund, der beskrives som et politisk og kulturelt kampfelt, hvor litteraturen hverken defineres af markedet eller staten, og hvor mennesket, hvad angår litteraturbrug, betragtes som *læser* (og altså hverken som kunde eller klient). Den må ikke foregå på ”den ekvilibristiske journalistiks præmisser” (Ibid., s.19). Dens grundlag må heller ikke være teksterne selv, men en sammenhængende anden fortælling (a la grundtvigianismen eller kulturradikalismen), hvor man kan formidle *fra*. Dette indebærer ikke en speciel orientering mod politisk litteratur, men, ifølge Lund, en alliance med bestemte opfattelser af litteratur som et rum for samtaler omkring moral, retfærdighed, sorg etc. samt med forfatterskabstyper, der skaber basis for gruppetilhørsforhold og identitetsdannelser.

Vi vil i forlængelse af denne litteraturopfattelse, der lader formidlingen finde sted i det civile samfund med ”demokratiske tidssvarende vilkår som den endelige optik” (Ibid., s.14), mene, at læseren i civilsamfundet lige så vel kan kaldes for *borger*. Læser eller borger, så er det Lunds forteneste, at han uddrager en essens af det brogede formidlingsbegreb. Dermed gives et afgrænset bud på en faglig tilgang til litteraturformidling, der kan diskuteres i relation til biblioteket og skønlitteraturen.

Et nyt formidlingsbegreb

Med inspiration fra Lund vil vi indskærpe, at skønlitteraturformidling *kan* anskues som et bibliotekarisk felt, der som sit primære genstandsområde har forholdet mellem brugeren og de skønlitterære frembringelser. På den baggrund kan vi indkredse et klart begreb om bibliotekarisk skønlitteraturformidling. Dette indebærer, at der stilles spørgsmål ved nogle af de elementer, der er indeholdt i f.eks. Thorhauges formidlingsbegreb, samt visse af de idéer om formidling, der tilsyneladende ligger til grund for praksis i bibliotekerne i dag. Altså må det præciseres, hvad skønlitteraturformidling *ikke* er – eller rettere sagt: hvad der efter vores opfattelse ikke bør være *essensen* af bibliotekarisk skønlitteraturformidling.

Vi tager dog positivt udgangspunkt i Thorhauges skelnen mellem opstilling og udstilling; måske kan genreopstillingen fastholde læserne i bestemte læsemønstre, mens udstillingen tilbyder nye sammenhænge. For os at se handler denne skelnen dog ikke om et for eller imod genreopstilling, men om at et opstillingssystem først og fremmest gør det muligt at finde rundt i bogsamlingen, mens skabelsen af litterære udstillinger er en løbende aktivitet, der er essentiel for formidlingen. Hvis dette synspunkt godtages, må det klassiske princip om den rigtige bog til den rigtige låner drages i tvivl som bærende for formidlingen. Hvis det centrale ved formidling er at tilbyde nye oplevelser og sammenhænge, kan det ikke samtidig være det bærende princip i formidlingen, at der findes et forudbestemt behov (en rigtig bog), som skal ”udtrækkes” fra lånerens bevidsthed. Derimod er princippet essentielt inden for vidensorganisation og informationssøgning, hvor genfindning og relevans er nøglebegreber. Det er naturligvis også en væsentlig bibliotekarisk opgave at gøre brugerne selvhjulpne, men den kan ikke være kernen i et begreb om skønlitteraturformidling, der har skabelsen af nye læseoplevelser og sammenhænge som optik.

Formidlingsbegrebet kan afgrænses yderligere i kraft af en skelnen mellem formidling og markedsføring, der også foretages af Lund (2001, s.21). I *Opening the Book's* ånd kan en bog formidles ved at blive indpakket som julegave. Bogen bliver altså ikke *åbnet* (tværtimod nedtones dens eksistens *som* bog). Genstandsområdet er ikke forholdet mellem brugeren og den skønlitterære frembringelse. Formidlingen understøtter på ingen måde læseoplevelsen. Bogen markedsføres i håb om, at den når ud til forbrugeren. Dermed kan vi sætte spørgsmålstejn ved Vejle Biblioteks skelnen mellem bøger, der formidler og ikke formidler sig selv. Visse bøger sælger måske sig selv, men ingen bog kan formidle sig selv! Således agiterer vi ikke for, at biblioteker og skønlitteratur ikke må markedsføres, men påpeger at markedsføringen ikke kan gøre det ud for formidling.

Man kan dog anskue bibliotekernes forskelligartede formidlingspraksisser, herunder markedsføringen, i et mildere lys, som strategiske ansatser hvilende på en fælles og utvetydig positiv holdning til skønlitteratur og læsning som sådan: skønlitteraturen er en så usædvanlig oplevelseskilde, at den må formidles og markedsføres med utraditionelle virkemidler. Denne synsvinkel virker ikke urimelig, når man iagttager

den måde skønlitteratur og læsning italesættes i biblioteksfaglig litteratur: "Når læsningen af en bog får hårene til at rejse sig i nakken, pulsen til at stige, tid og sted til at synke i grus omkring lænestolen, så står vi overfor den oplevelse, hvor læseren tager aktivt del", skriver Thorhauge (1995, s.173). "Bibliotekaren må have så meget indsigt i lånernes situation og i bøgerne samt de oplevelser de kan give, at han faktisk kan finde den bog der sætter mærker på læserens krop og sjæl", lyder det fra Litteratursidens redaktør Lise Vandborg (2001, s.650). Hertil kommer Van Riel (2004, s.25), der deklamerer følgende: "Vi ved alle, at læsning er den mest eventyrlige, bevidsthedsudvidende, udfordrende aktivitet i verden".

Læsning spiller i denne optik en særlig rolle for den menneskelige bevidsthed, uagtet at litteraturen ikke formidles på rent litterære præmisser. Som nævnt betoner Thorhauge dog, at man i konkurrence med andre medier må satse på, hvad skønlitteraturen særligt kan tilbyde: en personlig identifikationssøgende oplevelse. Men adskiller skønlitteratur sig derved fra f.eks. film og musik? Spørgsmålet er, om de ovennævnte citater ikke repræsenterer en gammeldags italesættelse af skønlitteraturlæsnings betydning, der er karakteristisk for biblioteksverdenen?

Mindre højtideligt lyder unægtelig Per Højholts påstand om at litteraturen ikke gør "en skid mere gavn end lugtesansen" (Agger, 1969, s.17). Hermed reduceres læsning fra en i sig selv bevidsthedsudvidende handling til en aktivitet, der kan udvikles i takt med, at brugerens sans for litteratur øges – og gør det potentielt til litteraturformidlingens essens at skærpe denne sans. Litteratur stiller, som Højholt pointerer, oplevelseskrav, der indbefatter en grad af belæsthed, modtagelighed og sprogbevidsthed (Ibid., s.16). Hvis denne optik fastholdes, peger det i retning af, at bibliotekernes stærkt emnebaserede formidling indeholder en begrænsning, for emnet siger intet om et litterært værks oplevelseskrav (det kræver f.eks. andet end religiøse anlæg at læse et værk af Kierkegaard, hvori Gud spiller en større rolle). Ligeledes bliver Lunds (2001) principielle afvisning af teksten som formidlingsgrundlag problematisk, da teksten om noget indikerer, hvordan litteraturen stiller krav.

Det skal dog understreges at talen om litterær sans ikke handler om, hvorvidt Højholt har ret eller ej. Hensigten er således ikke at afvise, at litteraturen tilhører civilsamfundet, eller at den tilbyder en per-

sonlig identifikationssøgende oplevelse. Pointen er blot, at Højholts synspunkt er et glimrende *praktisk* udgangspunkt for formidlingen.

Når vi ikke lader den ideelle litteraturformidling have demokratisk tidssvarende vilkår som endelig optik, hænger det sammen med en opfattelse af, at bibliotekaren rent praktisk bør arbejde sig ud mod låneren som *læser*. Denne læser er dog først og fremmest at betragte som tekstlæser. Formidlingens endelige optik bliver dermed ikke at gøre læseren f.eks. mere moralsk bevidst eller politisk engageret, men slet og ret at gøre læseren mere litterært bevidst. Brugeren opfattes følgelig ikke som en borger, der skal føres opad, eller som en kunde, hvis behov blot skal imødekommes. Brugeren skal heller ikke forstås som en kunde-borger-hybrid, der både skal lokkes og opdrages. Med læserbegrebet distancerer vi os fra, og afgrænser os i forhold til, de eksisterende idealtyper. Fra borgeren idet brugeren som læser netop *allerede* er læser og derfor ikke skal opdrages til at læse, fra kunden, idet formidlingens formål er at (videre)udvikle læserens litterære sanseapparat, ikke blot at tage udgangspunkt i brugerens foretrukne måde at opleve litteratur på.

Forudsætningen for den skønlitterære oplevelse bliver med denne synsvinkel, at læseren opnår fortrolighed med skønlitterære udtryksmåder. For formidleren bliver hovedspørgsmålet: hvordan kommunikerer det skønlitterære værk med læseren? Denne læser er ikke f.eks. Jørgen Madsen, men den imaginære læser som ethvert litterært værk henvender sig til. Henvendelsen kan betragtes som en nærmere specifikation af, hvad vi har betegnet som formidlingens primære genstandsområde: forholdet mellem brugeren og de skønlitterære frembringelser. Formidlingen kommer altså ikke primært til at tage udgangspunkt i brugerens situation eller, hvad Lund (2001, s.15) kalder for brugen af litteratur hos folk flest, fordi den ideelt skaber en ny situation, der potentielt gør læseren klogere på litteraturen som sådan – og dermed åbner for nye læseoplevelser og sammenhænge.

Nu kunne man rette den indvending, at den konkrete læser, f.eks. Jørgen Madsen, dermed reduceres til objekt, fordi formidleren arbejder praktisk hen imod ham som imaginær læser. Men endemålet er subjektet Jørgen Madsen. Hvis bibliotekaren betragtes som en tekstformidler, der henholder sig til, hvordan teksten kommunikerer med den imaginære læser – det

være sig om læserhenvendelsen f.eks. er politisk, eksistentiel, ironisk eller flertydig – så er det alene op til Jørgen Madsen, hvad han vil stille op med den, om han vil blive politisk aktiv, grine, forarges eller blot ryste på hovedet. Det væsentlige er, at Jørgen Madsen oplever sig selv som læseren Jørgen Madsen.

Litteraturen er naturligvis også et rum for samtale om store emner som moral, sorg og kærlighed, men formidleren må være sig bevidst, at sorg i litteratur ikke er sorg, men netop sorg i litteratur. Dette kan påstås at være en elitær, formalistisk litteraturtilgang, der står i modstrid med en mere tematisk betonet indgangsvinkel. Ingen tvivl om at mange brugere har særlige emnemæssige præferencer, men som litteraturformidler, ikke emneekspert, er det naturligt, at bibliotekarens arbejdsområde er den overordnede interesse for at læse, der forener de særegne emneinteresser hos alle brugere – ikke blot brugere med en skolet litteraturtilgang.

Med denne tilgang kan bibliotekets skønlitteraturafdeling ganske simpelt blive et litterært samtalerum. Rummet er naturligvis også et rum i det civile samfund, hvor man kan tale om moral og sorg – blot skabes det i kraft af bibliotekarens litterære synsmåde, med brugeren som læser for øje. Men dette rum kan være afsæt for samtaler om hvad som helst, stort og småt (fordi man ikke på forhånd lægger sig fast på skønlitteraturens mening) – det kan sågar være afsæt for samtaler om litterær kvalitet.

Den faglige vinkel på bibliotekarisk formidling skal dog hverken være ”højliterær” eller ”lavliterær” – bare litterær. Højholt giver udtryk for samme synspunkt, men henvendt på materialevalgspolitik og med den tilføjelse at litteraturen i den ”finere” ende stiller større oplevelseskrav end triviallitteraturen (Agger, 1969, s.15-16). Højholt har sikkert ret, men synspunktet er ikke afgørende i formidlingøjemed, idet kvalitetsvurderingen bør bero på en læserafgørelse. Den banale pointe er derimod, at ethvert litterært værk kommunikerer med læseren og dermed til en vis grad stiller oplevelseskrav ved at tale til læserens litterære sans.

Den bibliotekariske formidlers primære funktion bliver således ikke som anmelderens, og bibliotekaren skal heller ikke formidle ud fra egne kvalitetskriterier. Bibliotekaren skal praktisk arbejde ud mod låne-

ren ved at beskæftige sig med, hvordan det skønlitterære værk kommunikerer med læseren – altså med værket som sproglig henvendelse, *tekst*. Bibliotekaren bliver ikke af den grund neutral. Formidleren er først og fremmest en flittig læser og fortolker af skønlitteratur. Men som formidler må det ikke være bibliotekarens opgave at fælde dom på baggrund af egen læseoplevelse, men at holde teksten åben for den potentielle læser. Det er heller ikke den bibliotekariske læsers hverv at holde sig for øje, hvad et givent værk betyder for ham, men snarere hvor teksten giver lyd fra sig hos ham (for at holde dette ”hvad” åbent for Jørgen Madsen).

Man kan måske blive betænkelig ved denne tekstformidling, fordi bibliotekaren ikke er litteraturvidenskabeligt uddannet. Men teksten skal ikke dissekteres – bibliotekaren skal blot vise, at den kommunikerer med læseren. Konkret forestiller vi os, at tekster og tekststykker (en masse) simpelthen stilles til skue i det fysiske bibliotek i form af visuelt opsigtsvækkende udstillinger. Man kan forestille sig eksposeringsformer som storskærme, elektroniske infosøjler og interaktive gulve, der er tænkt ind i visionerne for den nære fremtids biblioteker i bl.a. København og Helsingør (Biblioteket i Kulturværftet, 2005; Niegaard, 2003). Det springende punkt er, at udstillingen bliver litterær og farverig. Hertil kommer, at den må konstrueres opfindsomt og interessant, således at den i sig selv bliver kilde til en litterær oplevelse, der kan skærpe beskerens litteratursans yderligere.

Tekstformidling er ikke helt uset i bibliotekssammenhæng. Man kan eksempelvis via Københavns biblioteker abonnere på såkaldte bogbidder, hvor en bogs første kapitel mailes i småbidder, men eksemplerne er få. Tekstformidling rummer dog talrige muligheder. F.eks. kan man lade forskellige tekster optræde i en fælles sammenhæng (tekster hvor den ene henviser til den anden, tekster der omhandler det samme, men gør det på forskellig vis, osv.). Vi har udarbejdet et konkret eksempel i form af en citatmosaik³, hvor citater fra *Nicholas Nickleby* (Charles Dickens) stilles over for citater fra *Vintersolhverv* (Rosamunde Pilcher). Til eksemplet vil vi knytte to pointer: Ingen af romanerne er i mediernes søgelys nu (altså er det formidlingen, der skaber bevågenheden). De matcher den nuværende pragmatiske holdning til materialevalg. Forfatterne hører i traditionel opfattelse ikke til i samme ende af kvalitetsspektret; spørgsmålet bliver da ikke et spørgsmål om, hvad

der formidles, men et spørgsmål om hvordan der formidles.

Skønlitteraturformidling

Baggrunden for praksiseksemplet er altså noget så utidigt i biblioteksfaglig henseende som læsninger af konkrete skønlitterære værker. Det gælder, hvad man inspireret af Roland Barthes (2003) kan betegne som lystlæsninger – tilgangen er ikke litteraturvidenskabelig, og læsningerne har ikke udmøntet sig i analyser. Derimod har vi læst på tværs af romanerne med følgende for øje: hvordan kommunikerer de hver især med læseren, og hvordan kan dette udnyttes med henblik på en fælles formidling af dem?

Citatmosaikken er en historie i sig selv, en fortælling om to romaner, bygget op af afsnit bestående af passager fra begge romaner, begyndende og sluttede med henholdsvis *To helte rejser hjemmefra* og ... *og til sidst finder to børn hjem*. Afsnittene baserer sig på genre-, emne- og detaljemæssige fællestræk som f.eks. gode/onde karakterer, mad, sorg, tårer og kærlighed, skønt det lancerede formidlingsbegreb er formuleret som et alternativ til bibliotekernes traditionelle genre- og emnebetonede formidling. Genrer/emner skal dog ikke her forstås som kategorier, men som genrer/emner i tekst. Som påpeget er sorg i litteratur ikke bare sorg, men, i dette tilfælde, sorg som sorg behandles specifikt hos Pilcher og Dickens. En klar pointe med citatmosaikken er illustrationen af, hvordan romanernes fælles melodramatiske aspek-

Man spiser ikke altid, hvad der ligger på bordet...

"Jeg ved altså ikke hvorfor, men sådan en dejlig varm sommerdag som denne her, og alle fuglene der synger i træerne alle vegne, får mig altid til at tænke på en rigtig sprød stegt pattegris og løgsovs til, med salvie."

"Det var da en underlig tankeforbindelse, lille mor."

"Det kan jeg nu ikke indse. – Pattegris – lad mig nu se – jo, det fik vi fem dage efter, at du var blevet døbt – nej, det kan ikke passe, for vi var to, da der skulle skæres for, og din stakkels far og jeg ville aldrig have haft to pattegrise serveret for os to alene, så det må have været fasaner. Pattegris? Nu, når jeg tænker mig om, tror jeg faktisk aldrig, vi har fået det, for din papa kunne ikke engang tåle at se dem i et slagtervindue, han sagde altid, at de mindede ham for meget om nyfødte børn, bare lidt fastere i kødet og så havde pattegrisene en mer appetitlig kulør, men han havde jo sådan en skræk for nyfødte, fordi han vidste, at han ikke kunne forsørge fler end dem, vi havde fået, så det var et meget ømtåleligt emne med ham. Jamen så er det da mærkeligt, hvor jeg har den fornemmelse fra!"

...men nogle gange gør man...

De havde medbragt suppe som man gav et skvæt sherry og drak fra krus, friskbagte boller med tykke skinkeskiver og sennep, en bacon- og ægguiche, kyllingelår, tomatsalat, grønne æbler og et stykke cheddarost. Elfrida sad på en pude med ryggen mod muren og ansigtet og de lukkede øjne vendt op mod solen. "Det var den dejligste frokost. Tak, Carrie. Jeg er helt ør i hovedet af al den vin. Næsten beruset. Man skulle tro vi var på Mallorca."

...og andre gange må man gå sulten i seng.

Da aftensmaden var spist, og den lille tjenestepige havde taget af bordet med sultne øjne, gik Mrs. Squeers med ud for at låse resten inde og sikre sig de fem små drenges bagage. De var lige ankommet, halvvejs oppe ad den stejle trappe til Dødens dør af den kolde tur. De fik et let aftensmåltid havregrød, og blev stuvet sammen i en lille seng for at holde hverandre varme og drømme om et godt måltid med noget varmt at drikke bagefter, hvis de havde lyst til at drømme om det, hvad de højst sandsynligt havde.

Figur 1: Mad var netop et tema i den nævnte Dickens/Pilcher-citatmosaik. På biblioteket kan farver og billeder tages i brug – i ovenstående skelnes blot mellem kursiveret tekst (Dickens) og ikke-kursiveret tekst (Pilcher).

ter udmønter sig forskelligt i tekst. Dickens, den traditionelt mest ”finlitterære” af de to forfattere, er interessant nok den tilsyneladende mest kulørte (men nok også den mest tvetydige, eller ligefrem meta-litterære), mens Pilcher, der primært kendes som bestsellerforfatter, fremstår som en mere hverdagsagtig og mindre pyntesyg skildrer. De melodramatiske passager siger således noget om, hvordan værkerne kommunikerer med den imaginære læser samtidig med, at oplevelsen og vurderingen holdes åben for den konkrete læser: Er det gribende, vammelt, morsomt eller stilistisk interessant?

Man kan forestille sig et væld af lignende citatmo-saikker. Udgangspunktet kunne eksempelvis være ”plagiater” (Hamsuns *Sult* og Dostojevskijs *Forbrydelse og straf?*), parodier (Cervantes *Don Quijote* og en ridderroman?), dagbogsromaner (Blichers *Af en Landsbydegns dagbog* og Fieldings *Bridget Jones’ dagbog?*) ... Flere end to værker kan inddrages, ligesom man selvfølgelig også kan lade et værk stå alene, f.eks. et konkretistisk digt, der i kraft af det typografiske element er velegnet til at gøre et visuelt indtryk. Tænk f.eks. på den undren som Simon Grotrians *Svaner set gennem tårer* (1990, s.33) ville skabe i en fire meter høj version.

0 0
2 0
0 2
0 0

Figur 2: Simon Grotrians digt *Svaner set gennem tårer*

Som antydnet mener vi, at den bibliotekariske læser først og fremmest bør være lystlæser: ”Kritikeren læser plot og lystlæseren samler bygningsbeskrivelser”, skriver den inkarnerede Dickens-fan Lars Bukdahl (1994, s.36). Bukdahl beskriver den sande Dickens-entusiast som en fortolker, der læser på tværs af værkerne og således har hele forfatterskabet at udfolde sig i. I denne ånd kan man forestille sig en tekstudstilling som et forfatterskabsportræt, hvor karakterer, episoder, bygningsbeskrivelser o.l. hos Dickens (eller hos forfattertyper a la Svend Åge Madsen,

Dostojevskij og Tolstoj) sammenstilles på tværs af enkeltværkerne.

Det er et kernepunkt, at en tekstudstilling lige så vel kan slå ned på Dostojevskijs huse som hans kristendomsforståelse. Bibliotekets skønlitterære afdeling kan i vores optik forstås som et litterært samtalerum, hvor man kan snuse til alle litterære udtryksmåder (fra Judith Krantz til Marcel Prousts). Vi lægger os altså ikke fast på, hvad skønlitteratur som sådan er, men påstår at det er i bøgerne – også nede i teksternes detaljer – man skal lede efter den. Ligeledes er Barthes (2003, s.123) inde på lystlæserens glæde ved detaljer, f.eks. madbeskrivelser, og det fænomen at man let kan forlyste sig over disse, selv om man egentlig ikke kan lide de beskrevne retter. En udstilling kunne netop handle om mad i litteratur. F.eks. kan Pilchers (2000, s.297) madbeskrivelser, der til tider minder om husmoderråd, sammenstilles med alt fra Easton Ellis lange og nøgterne beskrivelser af yuppiekosten på New Yorks restauranter i *American Psycho* til de glubske madbeskrivelser i Hamsuns *Sult*.

En faglig bibliotekarisk identitet?

Men er tekstformidling ikke rent ud sagt en kedsommeligt affære? Vil brugeren ikke finde en bogpose med pulversuppe eller et fotografi af en anden låner mere interessant end et tekstportræt?

Muligvis. Det afhænger af, om brugeren holder mest af pulversupper, lånerfotografier eller tekst. En tekstudstilling sætter litteraturen på spil – og er det ikke rimeligt at formidlingen sætter litteraturen på spil som litteratur? Det er muligvis (for) anstrengende at læse James Joyce, og det kan måske virke (for) smertefrit at læse Jane Aamund, men disse eventuelle forhold bør formidlingen ikke lægge et slør over. Det er nu engang bøger, man læser – ikke pulversupper eller lånerfotografier!

Ovenstående hænger sammen med, at tekstformidling ikke baserer sig på en antagelse om, at læsning er en af de væsentligste menneskelige aktiviteter, men en forestilling om at tekstformidling kan være med til at udvide læserens litterære oplevelshorison. Denne anskuelsesmåde kan dog rejse følgende spørgsmål: Hvordan kan man legitimere et formidlingsbegreb, der ikke knytter an til skønlitteraturens samfundsmæssige relevans, hvis folkebiblioteket

bygger på at være en grundsten i demokratiet? Hertil må vi forsvare os med, at bibliotekerne i forvejen køber ind af både den populære og kvalitetsbetonede skønlitteratur, samt at den nuværende formidling ikke entydigt retter sig mod brugeren som borger.

Vi har derfor lanceret et begreb om formidling, hvor bibliotekaren praktisk arbejder sig ud mod brugeren som læser – men dette har ligeledes en principiel dimension. Ved at distancere os fra en opfattelse af brugeren som borger eller kunde tager vi afstand fra anvendelsen af talemåder, der kan relateres til diskussionen om kvalitet og efterspørgselsstyring i bogvalget. Valget af henholdsvis et såkaldt triviallitterært værk og en klassiker som formidlingseksempel kan ligeledes ses i denne principielle sammenhæng. I fokus er ikke, hvilken litteratur der formidles, men hvordan litteraturen formidles.

Pointen er, at det lancerede formidlingsbegreb kan diskuteres og udvikles. Der kan selvsagt argumenteres for litterære fremgangsmåder, der har et andet fokus end teksten i en så konkret forstand (en citatmosaik kan, hvis teksten er decideret ufremkommelig, være problematisk). Sigtet er da heller ikke at afvise emne- eller genreudstillinger, samt et væld af andre mulige formidlingsaktiviteter, men at afvise en overordnet synsvinkel i formidlingen, der ikke er litterær.

Vi har således sat en faglig bibliotekarisk identitet på spil, der kan føres ind i diskussionen om fremtidens bibliotek. Den polemiske vinkel er, at den eksisterende skønlitteraturformidling ikke er litterær. Man kan imidlertid stille spørgsmål ved, om bibliotekarers uddannelsesmæssigt er klædt på til litterær skønlitteraturformidling, og om det i den forbindelse er rimeligt at tale om en faglig identitet⁴. Yderligere kan man påstå at nærværende artikel er et forsøg på at gøre et perifert biblioteksvidenskabeligt område til kerne. Hertil må forsvaret lyde, at vi peger på en splittelse, der findes *inden for* biblioteksvidenskab; (skønlitteratur)formidling er både et plusord og et forsømt område i teoretisk henseende. Vi anbefaler at man som alternativ til stilstanden tager skridtet fuldt ud og behandler formidling som et reelt fagområde. Med det rette faglige grundlag kan bibliotekarer som lystlæsere af al slags skønlitteratur skabe nye praksisser, der ikke blot overskygger den aktuelle biblioteksformidling, men som tilmed adskiller sig originalt fra en klassisk litteraturvidenskabelig formidlingsmåde som f.eks. anmeldelsen.

Tak

En stor tak til Rune Eriksson, lektor ved Danmarks Biblioteksskole for god og omfattende vejledning i arbejdet med denne artikel samt det tilgrundliggende bachelorprojekt.

Noter

1. Et projekt hvor en række biblioteker har iværksat formidlingsinitiativer finansieret af Udviklingspuljen for skole- og folkebiblioteker.
2. Denne reference henviser til forfatternes bacheloropgave fra Danmarks Biblioteksskole. Nærværende artikel er i høj grad baseret på denne. Horsens og Vejle biblioteker er udvalgt da de har udmærket sig på formidlingsfronten, bl.a. som bidragydere til Litteratursiden og som producenter af radio med læsetips – og med formidlingskampagnen Spejlrefleks i Vejle samt krimimessen i Horsens.
3. Citatmosaikken kan findes i sin fulde længde i Enghoff & Rafn, 2006, bilag C
4. De på Internettet tilgængelige (da artiklen blev skrevet) forårskursusplaner anno 2007 fra danske, svenske, norske og finske BDI-uddannelser tyder på en vældig lav prioritering af litteratur- og formidlingsfag. Der udbydes tilsyneladende kun enkelte mindre valgfag. Dog skiller Høgskolen i Oslo sig ud med et stort udbud af litteraturfag og et overbygningskursus i litteraturformidling

Litteratur

Agger, JP (1969). Højholt. *Biblioteksdebat*, 5 (3), 15-18.

Barthes, R (2003). *Lysten ved teksten og Variationer over skriften*. København : Politisk Revy. (Rævens sorte bibliotek; 57). Oversat til dansk af S. N. Lund.

Bukdahl, L (1994). *ESKER ESKER ROMANROMAN*. Speciale fra Københavns Universitet.

Dickens, C (1974). *Nicholas Nickleby*. København : Hernov. Oversat til dansk af E. Hemmer Hansen. Original udgave 1838-39.

- Emerek, L (1990). Kvalitet i 90'ernes materialevalg: Bibliotekerne mellem det moderne og det postmoderne. *Biblioteksarbejde* (31), 5-27.
- Enghoff, C & Rafn, S (2006). *Skønlitteraturformidling*. Lokaliseret 19.2.2007 på WWW: <http://biblis.db.dk/Archimages/586.PDF> . Bacheloropgave fra Danmarks Biblioteksskole.
- Frølund Thomsen, JP (2005). Diskursanalyse. I: H. Andersen & LB. Kaspersen (Eds.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (3. rev. udg., s. 183-198). København : Hans Reitzel.
- Frønes, I & Brusdal, R (2000). *På sporet av den nye tid: Kulturelle varsler for en nær fremtid*. Bergen: Fakkbokforlaget.
- Grottrian, S (1990). *Fire*. København : Borgen.
- Hauxner, K (1998, 23. oktober). Intet demokrati uden lidenskab. *Weekendavisen*, 2. sek. Kultur, s. 2.
- Helsingør Kommunes Biblioteker (2005). *Biblioteket i Kulturværftet*. Vision for hovedbiblioteket i Kulturværftet. Lokaliseret 19.2.2007 på WWW: http://www.helsingorkommune.dk/upload/biblioteket_i_kulturvaerftet_marts_2005_001.pdf
- Hjortshøj, SB (2005, 2. september). Duel. *Information*, s. 34-35. Interviews med Johannes Riis og Winnie Vitzansky.
- Japsen, AL (1992). *Biblioteket og den gode bog*. København : Gyldendal.
- Jochumsen, H & Hvenegaard Rasmussen, C (2005). *Folkebiblioteket under forandring: Modernitet, felt og diskurs*. Dr. art.-afhandling ved Dokumentationsvitenskap, Universitetet i Tromsø.
- Jochumsen, H & Hvenegaard Rasmussen, C (2006). Bibliotekets brugere: Fra klienter til forandringsagenter. I: L. Emerek, C. Hvenegaard Rasmussen & D. Skot-Hansen (Eds.), *Folkebiblioteket som forvandringsrum: Perspektiver på folkebiblioteket i kultur- og medielandskabet* (s. 41-52). København : Danmarks Biblioteksforening.
- Kjær B & Ørom, A (1992). Forvandlingsbilleder og bibliotekskulturelle identiteter: Refleksioner over og analyser af folkebibliotekernes indirekte formidling. *Biblioteksarbejde* (34), 33-71.
- Laclau, E & Mouffe, C (2002). *Det radikale demokrati: Diskursteoriens politiske perspektiv*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. Redigeret af C. Jensen & A. Dreyer Hansen. Oversat til dansk af T. Clausen et al.
- Lund, ND (2001). Litteraturformidlingens betingelser. *Biblioteksarbejde* (61), 7-21.
- Niegaard, H (2003). *Byens Hus: Foranalyse til nyt hovedbibliotek i København 2008*. København: Københavns Kommunes Biblioteker. Lokaliseret 19.2.2007 på WWW: http://www.bibliotek.kk.dk/bibliotekerne/findbibliotek/hovedbiblioteket/om_hovedbiblioteket/foran_nyt_hb.pdf
- Pilcher, R (2000). *Vintersolhverv*. København : Ciceró. Oversat til dansk af A. Friis Caspersen. (Org. udg. 2000).
- van Riel, R (2004). Læserudvikling via bibliotekerne. *Bogens verden*, 86, (3), 24-30.
- Riis, J (1992). Begrebet efterspørgsel. *B70* (7), 197.
- Secher, C (1995). Folkebibliotekerne og den litterære kvalitetsdebat i Danmark. I: E. Munch-Petersen (Ed.), *Litteratursociologi* (2. udg., s. 150-172). Ballerup : Dansk BiblioteksCenter.
- Secher, C (2000). *Bibliotekerne og lånernes skønlitterære bogvalg: En undersøgelse af skønlitterært bogvalg og udlån i Albertslund, Ringsted og Thisted biblioteker*. København : Biblioteksstyrelsen.
- Smidt, JK (1994). Bibliotekaren som litteraturformidler: Når tekst og leser møtes. *Bok & Bibliotek*, 61, (2), 6-11.
- Thorhauge, J (1995). Luk op for skønlitteraturen. I: E. Munch-Petersen (Ed.), *Litteratursociologi* (2. udg., s. 173-190). Ballerup : Dansk BiblioteksCenter.
- Thorhauge, J (2005, 2. september). Sure rønnebær fra Riis. *Politiken*, 2. sek., s. 8.
- Vandborg, L (2001). Nye offensive formidlingsstrategier. *Bibliotekspressen* (22), 650-652.